

ACC. N:R **M. 12064:1.**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Froken Ida Svensson föddes den 1 sept. 1882. Fadern var lantbrukaren och kvarnägaren Anders Svensson på Flagabro mölla, född 1842, och modern Hanna Persdotter från Stiby, född 1851. S. gick under tre år i flickskola-pension i Angelholm och har sedan bott hemma på gården tills denna 1912 såldes och fadern köpte en villa i Smedstorps samhälle, där S. sedan bott med undantag av av de tider då hon varit skrivbiträde åt en svåger, numera härads-hövding i Dalarne.

Hos oss hade vi aldrig träårder. Vi köpte nog redskapen mest i Tomelilla eller också i Simrishamn. Vi hade järnplogar. Jag minns gamla kataloger där det stod redskap. ~~Uppå~~ Vi ansåg, att folket uppe i St Olof var efter sin tid, ty där var det en fattig bygd och de hade inte järnplogar. De hade små, dåliga hästar. De levde lite på bärplockning och på sina torvmossar.

Var hade verkligen en trävält i min barndom. Det var nog omkring 1880 och sen blev det järnvält framemot 90-talet. Det var när järnvägen kom. När järnvägen kom blev här järnhandlare. Då gick de där och tittade och beslöt att köpa. Förr i världen gick de och räfsade med små handträräfsor. 4-5 stycken kunde gå i rad och räfsa,

ACC. N:R

M. 12064:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

men sedan kom hästräfsorna.

När jag var barn hade vi fotogen i huset. Men till jul stöptes präsor, som var talgdankar. Det var när de slaktade fåren som de fick talgen. Man hade långa veckor af garn och så en stång som man hängde dem på. Sen doppade de den ner i talgen. När man så gick i källaren så satte man talgdanken på väggen direkt och tryckte till med tummen. Detta användes året runt och var vardagsbruk. De hade också fyrkantiga lyktor med små lampor i. Jag såg ingenstans tran utan de hade fotogen. Men det var mycket vanligt med prässorna.

De hade svavelstickor ännu på 80-talet. Jag tror vi hade svavelstickor ännu 1895, såna fanns not till 1900. Det var i runda påsar. Man strök mot väggen.

Vi hade en fotogenlampa i folkrummet, det rummet där tjänarna åt. Där fanns en kokspis och där hade jungfrurna sin säng. Där brukade de också sitta och sprita ärter. Personalen på gården och möllan utgjordes av 2 drängar och 2 jungfrur samt ryktäre. Därtill 1 eller 2 mjolnare utom vid jularna då där var 3 mjolnare. Ty då gick kvarnen natt och dag och stannade först på lördagsnatten kl. 12.

ACC. N:R M. 12064:3.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sedan sattes det igång natten till måndag. När kvarnen stannade blev det så tyst att vi vaknade av tystnaden. Gården var på 102 tunnland.

Far var liksom en föregångsman. Det kom så mycket människor till kvarnen. Där var också stamp så de stampade verken. Det var husmödrar som vävt tyger som skulle beredas och som lämnade dem dit.

Det var ju en vattenkvarn och så leddes vattnet in i en ränna till stampen. Det var två ekstockar som arbetade tyget som låg i såplut. Så gick stamparna upp och ner och tyget kom i rörelse och genom arbetandet och såpan blev det berett.

De började nog slutade ~~de~~ med sådant omkring mitten av 90-talet. Då kom järnvägen och därmed finare tyger. Vi lade ner stampen. Det var väldigt arbetsamt. Den gick natt och dag.

Folk kom långväga ifrån, både från St Olaf och Onslunda och skulle ha malet ty far hade så fina siktar. Det hände att de kom till kvarnen och satt inne i folkkrummet på natten och väntade på malningen.

I fars barndom hade vi också bränneri

Folk som kom uppifrån trakter utan järnväg fick nog se mycket nytt nere hos oss.

ACC. N:R M. 12064:4.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hemma hade vi först följande utrymmen:

1 storstuga, där familjen bodde
folkrummet för tjänarna
köket
kammaren, som var finrum, där de bästa möblerna stod
kistekammaren

Sen byggde vi om år 1892, ty då hade far fått det allt bättre ekonomiskt. Då fick vi förutom de gamla också följande utrymmen:

förmak
salong
kontor.

I köket hade vi ingen lampa i taket. Men borta vid vasken hade vi en skärmlampa. I vardagsrummet var en med lite anglar på. I folkrummet var också en i taket. I förmaket fanns en "stålampa" på bordet och ett par vackra kandelabrar. Den ena köpte vi på auktion och den andra i en affär uppe i Onslunda. Fotogen köpte vi i handelsboden. Hemma på gården hade vi inte elektriskt ljus. Det fick vi först sedan vi köpt villan här. Elektriciteten kom hit 1914 och far skaffade genast detta när det kom. Ute på gårdarna dröjde det längre innan elektriciteten kom. Min mor sa: Man kan inte vara annat än glad. Ja, det var rysligt kärkommet. Man slapp lampputs och fotogenos.

ACC. N:R M.12064:5.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Min far var: kyrkovård, ordförande i brandstodskommiten, godman vid lantmäteriförrättningar, tillsyningsman över förmyndarskap, ledamot av ägodelningsrätten, kassör för kyrka och skola m.m.

Där hemma hade vi ganska många kor och då kärnade mor smör och sålde. Det gjordes ända tills det blev andelsmejeri, jag skulle tro omkring 1898. Jag var såpass gammal så jag hann vara med om att kärna hemma. ~~Det var inte så litet besvär med att kärna smöret. Först sattes mjölken i en bassäng för kylning och när grädden gått upp skummades den varpå kärningen skedde i en apparat, som fick sin kraft från kvarnvattnet, vilket leddes in till apparaten som stod i köket. Man drog i en rem och så sattes det igång. Sen var där en termometer som man kunde lyfta och se om det börjat bli smör. Där var också ett tråg där wasslan rann ut. Så skulle det kärnas två gånger i veckan. Mor sålde mycket smör till kammarherre Rosencrantz på Gärnsnäsgrården. Även till gästgivargrården i Stiby. Det var också mor som skötte stampen.~~ Det var inte så litet besvär med att kärna smöret. Först sattes mjölken i en bassäng för kylning och när grädden gått upp skummades den varpå kärningen skedde i en apparat, som fick sin kraft från kvarnvattnet, vilket leddes in till apparaten som stod i köket. Man drog i en rem och så sattes det igång. Sen var där en termometer som man kunde lyfta och se om det börjat bli smör. Där var också ett tråg där wasslan rann ut. Så skulle det kärnas två gånger i veckan. Mor sålde mycket smör till kammarherre Rosencrantz på Gärnsnäsgrården. Även till gästgivargrården i Stiby. Det var också mor som skötte stampen.

Annars brukade folk ha handkärnor. Mor talade om att före

ACC. N:R M. 12064:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

min tid hade hon kärnat för hand. De hade varit gifta i fem år när jag föddes så apparaten i köket kom nog strax föremin tid. Jag vet inte om det var far själv som hittat på den. Men mor brukade säga: "Det var bra du hittade på det där med remmarna" . Dessförinnan höll hon till i bränneriet när hon kärnade. Det var alltid mor själv som kärnade.

När mejeriet kom blev det så, att söndagsmjölken aldrig skickades bort. Man ansåg att de skulle ha helg på mejeriet. Mor var nämligen mycket religiös.

Far hade bland sina bröder fyra som var mejerister och det kan hända att de kommit hit och pratat om mejerier och på så sätt bidragit till att vi också fick sådant.

Förr i tiden hade vi både bin o ch gäss. Ungefär på 90-talet slutade vi med bin. Numera är det mera enskilda som lägger an på dylika. Förr hade man det mera allmänt till husbehov. Man gjorde så att bina röktes ihjäl, när man skulle ta honungen. Numera får ju bina leva. Gäss såutade vi omkring sekelskiftet. Numera är det inte många som har gäss. Det skulle ganska mycket till dom. Då hade vi tre

ACC. N:R M. 12064:7.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stycken livgäss och en hanne, som kallades gäskarl. I folkkrummet hade vi en gåsabänk med ett rum för varje gås. Där låg de på sina ägg. Sen hade vi en skolpojke som vaktade dem. Det var särskilt gässlingarna som skulle vaktas. Varför de slutade med gäss vet jag inte.

Eldbranden var aldrig kol utan ved och torv. Vi hade aldrig kol i Flagabro. Vi tog våran torv uppe vid Flinteli vid St Olof. Dit upp brukade slättborna åka och ta torv. Man åkte upp på våren och tog upp den. ~~zzzzzzzz~~ Karlarna var nere i torvgravarna och tog upp den och lade den i former så det blev fyrkantiga stycken. När de legat en tid uppe vid mossen skulle man upp och lägga styckena på kant för torkningen. Sen sattes det upp kägelformiga staplar, varpå torven efter ytterligare någon tid hämtades. Sen fanns det ett särskilt rum i loglängan, torvhuset, där torven förvarades. Ved tog vi på gården. Vi använde ofta spånor och sånt efter snickarn. Sen användes man ved och sist torven. Den höll varmt länge.

Här var mycket hasselskog så vi hade nötter hela vintern. Det användes som snask.

Det var judar som gick omkring med packar på ryggen och sålde.

ACC. N:R M. 12064:8.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De bredde ut sina grejor på bordet i trädgården. Sängtäcken, dukar, schal-
letter, byxhängslen, näsdukar. Vi hade en som hette Moses. Han kom ibland
en, ibland två gånger om året. Han hade tvålar, knappar och synälar. Mor
köpte mycket av Moses. Han prutade gärna. På slutet köpte vi emellertid
i affären.

Någon gång kom en dalkulla. Hon stannade kvar och lärde folk här att
göra hårarbeten. Man lät göra blommor och broscher av sitt eget hår. Hon
gick omkring i bygden och sålde och då lärde hon ut konsten. Kullorna
hade finare varor än judarna. Sen var det några som gick omkring och
sålde hornskedar.

Karlarna stod och gjorde träarbeten om vintern. Ibland tog far hem
en smed som gjorde i ordning redskapen. Jag tror det var från Andersson
i Svedala som de tog plogar och sånt.

Far hade ju stamp och kvarn och han körde därför ofta till Tomellilla
och Simrishamn med arbeten. Det var nog varje vecka han var i stan. Det
var ju från början inte järnväg, utan då fick de varor med båtar till Sim-
rishamn och man fick hämta det direkt i hamnen.

Jag hade en farbror, vars hustru dog. Då kunde han inte få hemvävda

ACC. N:R

M. 12064:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kläder utan fick åka till Malmö och köpa. Det blev köpstadskläder och nog tyckte vi de var väldigt fina

Tjänstefolkets vid Flagabro kontantlöner enligt
bevarade räkenskapsböcker.

År	Mjøltnare	Storste dräng	Dräng	Största piga	Piga	Ryktare
1885	300:-	150		65	60	65
1887	300	135	105	70	65	
1888	275	150	90	70	55	
1889	300		90	65	65	
1890	300		100	70	50	
1893	250	160	110	90	80	
1902	350	235	215	110	90	230
1903	375	240	220	120	110	
1904	350	230	210	125	110	
1907	380	295	285	155	125	

Folket lät ofta kontantlönen stå inne, och tog sedan ut vid behov, t.ex. vid marknader.

Vi hämtade post hos en handlare Rosenkvist i närheten av Flagabro. Innan järnvägen kom var det en som körde till Simrishamn och hämtade post. Gästgiveri fanns inte här i Smedtorp men däremot i Stiby. Men de hade inte korslör. Det gästgiveriet fanns när jag var barn. I Tranås hade

ACC. N:R M. 12064:10.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de skjutshåll.

Den första affären här hade en som hette Wahlqvist. Den fanns nog redan 1867. Senare körde han också ut med häst och vagn och sålde på gårdarna. Det var också västgotar som for omkring och sålde saker av horn. På många ställen använde de hornen efter slaktade nötkreatur till skedar m.m. De sågade hornen tvärsav.

Hemma har vi alltid haft vanliga kvivar och gafflar.

Möbler. En del möbler kunde köpas på marknaden. Jag minns att vi hade en soffa som vi kallade marknadssoffan. Det var en vanlig träsoffa. Men annars var det snickarn som gjorde möbler. Det var byggnadssnickare som sysslade med möbeltillverkning på vintern. Här var en Jöns Nilsson som byggde morfars gård och han hade gjort mycket möbler. Skulle de köpa möbler i affär fick de ju resa till stan.

Så långt jag minns tillbaka så hade vi gardiner i Flästabro. Tapeter hade vi alltid, men i folkkrummet var det vitkalkade väggar.

På julen lekte vi jullekar. På sommaren lekte vi änkeleken och spelade krocket nere i skogen. På julafton lekte alltid tjänanna med.

ACC. N:R M. 12064:11.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De flesta tjänarna hade sina hem i närheten. Jungfrurna satt alltid och vävde åt sig själva. Det var inte vanligt att husbondfolket och tjänarna var tillsammans. Där var två jungfrur hemma och den ena satt alltid i väven. De skiftade med väv och sysslor. På dan vävde de åt husbondfolket och på kvällarna kunde de väva åt sig själva. De började arbetet 5 på morgonen och höll på till 7-8 på kvällen. På slutet hade de nog mer fritid. De skulle mjölka och mjölken skulle gå med mjölkskjutsen som kom 7.

När någon dog på ett ställe, skickades alltid ett ridande bud därifrån med inbjudan till begravningen. Sådant förekom bara vid dödsfall. De sa då att den och den har skickat mej hit för att tala om att den och den är död. Det ridande budet var inte klädd på något särskilt sätt. Det brukade vara en dräng. Sen kom det bjudningskort till begravningen en tid efteråt.. Till andra bjudningar skrev det bara kort.

Förr hade de alltid förning med sig. De bakade sockerkaka till begravningar. Senare började man beställa tårter. När vi hade bakat bordbröd, t.ex. rägbröd, kunde de sätta in sockerkakan som då blev lgom bakad.

Läsning Vi hade Simrishamnsbladet första tiden, sen blev det Ystads

ACC. N:R M. 12064:12.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Allehanda. Jag tror att de ofta hade tidningen ihopa. Det köptes inte mycket böcker, och det var nog mest religiösa. Jag var tolv år när jag fick min första bok. Man fick alltid jultidningar. När jag var tio år låg jag på Simrishamns lasarett över julen, och då fick jag en stor jultidning. Det var en präst i Tranås som gav ut predikningar. Likaså var Arndts postille och "sanna kristendom" mycket vanlig i hemmen. Den hade de i nästan alla hem. Romaner var inte vanligt. Vi hade Åbergs fosterländska historier i småhäften. Ofta var det auktion hos någon som hade böcker. Handlarna hade små poesialbum. Sådant hade de haft så länge jag minns. I almanackorna var förr i tiden små historier som lästes mycket. Det var bara fruntimmer som hade poesialbum. Ibland var det som de själva författade, ibland tog de citat, det var vanligast.

Vidskepelse Jag minns att farfar (född 1806) och en skollärare Nilsson satt och spelade kort en kväll. Plötsligt hördes ett skrik. De sprang ut och tittade men fanns inget utan gick in igen. Detta hände tre gånger. Men nästa dag var det en karl som kom i kläm i stampen och han skrek precis likadant. Detta kallade de för varsel.

ACC. N:R M. 12064:13.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Någon gång på 70-talet var det en boddhustru här i Smedstorp som bar på sitt barn. Så var hon ute och vände ärthalm somlåg till tork. När hon kom uppåt ån var där en hel massa snokar som var framme och åt ärter. När hon kom med sin räfsa krälade snokarna framför henne. Och vid slutet av åkern gled de så ner i ån. Detta såg kvinna. När barnet sedan föddes kunde de inte hålla det. Det snodde sig precis som en snok. Så de förstod att modern genom att se snokarna hade "vållat" (vult). Fadern fick då fast i en snok som han slaktade och gav så barnet några droppar av snokblodet, varpå slingringarna slutade. När någon som på så sätt "hjulpet" barnet dog, fick barnet inte följa kistan innanför kyrkogårdsgrindarna eller ännu mindre gå till graven, ty då kom sjukdomen tillbaka.

De trodde litet på maran. Ibland var hästarnas manar så väl slätade. Då hade maran varit där. Ett bra medel mot maran var, att man undvek att sätta skorna mot sängen så att maran kunde gå fram dit, utan man skulle sätta skorna med tårna utåt.

Vi dottrar på Flagabro blev skickade till Ängelholm 1894. Frök-

ACC. N:R M. 12064:14LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

narna Bergklint som hade skolan var härifrån bygden. Deras far hade haft någon tjänst här. Kyrkoherde Borgströms dotter hade gått där. Så var det en granne till Borgströms som talade med far och far reste upp med oss. Det var en vanlig flickskola. Man läste språk, tyska engelska och franska. Sen övergick den pensionen i flickläroverket. Det kom folk och bad far att deras döttrar skulle få gå här och vara tillsammans med mig. Kanske de menade att jag visste lite genom att jag gått på skolan i Ängelholm.

Vi var alltid i kyrkan på söndagarna. Drängen som tjänstgjorde körde. Då var det alltid två hästar framför en stor charabang, där vi var fyra eller sex som åkte förutom kusken och en till där framme. Vi var växelvis i Smedstorps och Kvärrestads kyrkor. I min tid har det inte varit bänkindelning i kyrkan. Men man satte sej ändå på den plats där man brukade sitta. Kvinnorna på vänstra, männen på högra sidan. Det var nog inte förrän på 1900-talet det började försvinna. Herrskapsbänkar fanns nog, ty Smedstorpsgården hade särskildbänk.

Karlarna hade alltid långa strumpor. Far hade alltid strumpor som gick över knäna. Strumporna var alltid av ylle och till dessa hörde strumpeband som kvinnorna flätade.

Till vardags hade vi svarta hemstickade strumpor, men det fanns också finare köpstrumpor.. I St Olof var det någon kvinna som hade röda strumpor men det stack i ögonen. När jag var barn hade de lagt bort folkdräkterna. Min mor hade en "skinnklocka", en kjol av skinn, när hon var barn.